

ਰੇਡੀਓ ਲਵੀਵਾਰ: ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ - ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ ਫਿਜ਼ਾਇਲ

ਕੜੀ 33 ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਅਤੇ ਹਰਿਤ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ

(Carbon Taxes and Green Paradox)

ਪੰਜਾਬੀ ਰੁਪਾਂਤਰ, ਖੋਜ ਤੇ ਲੇਖਣ: ਭਾਰਤ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਸੰਮਤੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

(In this episode, 'Carbon Tax and Green Paradox', the idea of Carbon tax has been discussed, in order to check the climate change by reducing the carbon emissions. Carbon tax has been projected not only as dis-incentive for burning fossil fuel but also an incentive for clean energy usage. Further discussed is the origin of the idea and its name as Pigouvian Tax. The paradox that carbon tax on one hand allows use of fossil fuel by paying the higher price on the other hand it is projected as a measure for their reduction, has been discussed in the story. In India, since first July 2010, for 25% reduction in consumption of coal carbon tax imposed at the rate of Rs. 50/- per ton has reached Rs. 400/- per ton that has led to the achievements of reduction in carbon emissions. US movement called, 'Citizens' Lobby for Environment', has been detailed. The extent of use of solid fuel in hearths, impact on human health and resultant mortality due to respiratory obstructive diseases has also been explained. Issue of higher per capita carbon emissions 15.5% by US and 15.3% by Canada after 16.6% share of Saudi Arabia in the total emissions in the world has been made a focus.)

(ਇਸ ਕੜੀ, 'ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਅਤੇ ਹਰਿਤ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ' ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਜਲਵਾਯੂ ਨੂੰ ਠਲੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਅਤੇ ਹਰਿਤ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ! ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਪਥਰਾਹਟੀ ਈਂਧਣ ਨੂੰ ਨਿਰਉਤਸ਼ਾਹ ਕਰਕੇ ਸਵੱਛ ਉਰਜਾ ਵੱਲ ਨੂੰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ! ਇਸ 'ਪਿਗਾਓਵੀਅਨ ਕਰ' ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਉਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਨਾਮਕਰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਕੇ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਇਹ ਹਰਿਤ ਘਰ ਗੈਸਾਂ ਘਟਾਉਣ ਵੱਲ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ? ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ 2010 ਤੋਂ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਦੀ ਦਰ 25% ਨੀਚੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਇਆ ਕੋਲੇ ਉੱਤੇ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਦਾ ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਹੁਣ 400/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ 'ਜਲਵਾਯੂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਧਿਰ' ਨਾਮੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਘਰੇਲੂ ਚੁਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਈਂਧਣ ਬਾਲਣ ਕਰਕੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਸਾਹ ਦੇ ਦਾਇਮੀ ਰੋਗਾਂ ਕਾਰਨ ਮੌਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਯੂ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਕਾਰਬਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਦਾ 16.6% ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 15.5% ਅਤੇ 15.3% ਹਿੱਸਾ ਹੈ।)

ਪਾਤਰ

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ

ਸੁਰਜੀਤ	:	ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ
ਹਰਜਿੰਦਰ	:	ਕਾਲਜ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ
ਸਮੀਰ	:	ਕਾਲਜ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ
ਯੁਵਕ	:	ਪਿੰਡ ਦੇ ਚਾਰ ਯੁਵਕ
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ	:	ਕਾਲਜ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ
ਯੂ ਐਨ ਓ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ	:	ਯੂ ਐਨ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਪਾਰਵਤੀ	:	ਇੱਕ ਔਰਤ (ਉਮਰ 45 ਸਾਲ)

ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਐਲਾਨ

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਟ੍ਰੈਕ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ, ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ

ਸੰਗੀਤ.....

ਐਲਾਨ : ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਵੱਲੋਂ ਵਿਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ, ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ “ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ” ਦੀ ਤੇਤੀਵੀਂ ਕੜੀ “ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਅਤੇ ਹਰਿਤ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ”!

(ਸਿਰਲੇਖ ਗੀਤ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਟ੍ਰੈਕ ਮੁੜ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਹਾਂ ਜੀ। ਪਿਆਰੇ ਸਰੋਤਿਓ ...ਸੁਆਗਤ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਅੱਜ ਦੇ “ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ” ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ “ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ” ਦੀ ਤੇਤੀਵੀਂ ਕੜੀ ਵਿੱਚ।

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਹਾਂ! ਇਸ ਲੜੀਵਾਰ “ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ” ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕੜੀ, “ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਮਝੋਤੇ - ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ” ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਸੀਂ ਚਰਚਾ, ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਜਲਵਾਯੂ ਨੂੰ ਠਲੂ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਿਕਾਊ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ!

- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਹਾਂ ਜੀ! ਹੋਈ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਰ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਦੂਸਰੀਆਂ ਗੈਸਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ!
- ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਚਲਣ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਸਾਂ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ!
- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਅਸੀਂ ਕਿੱਸਾ ਕਿ ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਕਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਮੌਜੂਦਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਤੋਂ ਉੱਚ ਮੁਨਾਫੇ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਸ ਕਿਵੇਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਯਮ-ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਵੀ ਉਡਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ!
- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਹੋਈ ਸੀ ਗੱਲ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਉਤਸਰਜਨ 'ਤੇ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਾਡੇ ਜਲਵਾਯੂ ਲਈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਚੁਗਿਰਦੇ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ, ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਖਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ!
- ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਹੋਈ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਸਖਤ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ, ਸਾਨੂੰ ਗੁਜ਼ਰ-ਬਸਰ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ!
- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਕਹਾਣੀ ਸੀ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ!
- ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਗੱਲ ਕਿ 1987 ਵਿੱਚ ਮੌਂਟ੍ਰੀਅਲ ਸਮਝੌਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਨ 2010 ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੀ.ਐੱਫ.ਸੀ. ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁੱਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ!
- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਸੁਣ ਲਈ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਾਣੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸੀ.ਐੱਫ.ਸੀ. ਗੈਸ ਧਰਤੀ ਦੀ ਓਜ਼ੋਨ ਪਰਤ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੋਰੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘਾਤਕ ਪਰਾਬੈਂਗਨੀ (Ultra-violet) ਕਿਰਨਾਂ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਹੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ!
- ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਹੋਈ ਸੀ ਗੱਲ ਅਮਰੀਕੀ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਲ ਗੋਰ ਦੇ ਸਲਾਈਡ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਫਿਲਮ 'ਐਨ ਇਨਕਨਵੀਨੀਐਂਟ ਟਰੁਥ' ਯਾਣੀ 'ਇੱਕ ਕੌੜੀ ਸਚਾਈ' ਦਾ ਮੁਢ ਬੱਝਣ ਦੀ ਜੋ ਐਨੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲੀ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਈ!
- ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ** : ਹਾਂ ਜੀ, ਹੋਈ ਸੀ ਚਰਚਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸੰਮੇਲਣ ਦੀ ਇੱਕੀਵੀਂ ਬੈਠਕ ਵਿੱਚ 184 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੌਤਾ ਨਵੰਬਰ 2016 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਸੁਣ ਲਿਆ ਸੀ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਪਰ 2016 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜੁਲਾਈ 2017 ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਪੈਰ ਪਿਛਾਂਹਾਂ ਖਿੱਚ ਗਿਆ!

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਰੋਕੂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਮੁਲਕਾਂ ਲਈ 100 ਬਿਲੀਅਨ (10,000 ਕਰੋੜ) ਡਾਲਰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 70 ਬਿਲੀਅਨ ਯਾਣੀ 7000 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਤਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਗਏ!

ਮਰਦ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਦੋਸਤੋ ਰੇਡੀਓ ਲੜੀਵਾਰ ਦੀ ਇਸ ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂਗੇ ਕਹਾਣੀ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਉਤਸਰਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਿਤ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੀ ਵੀ!

ਔਰਤ ਸੂਤਰਧਾਰ : ਲਓ ਸੁਣੋ ਇਸ ਨਵੇਂ ਲੜੀਵਾਰ ‘ਕਿਉਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈਂ ਫਿਜ਼ਾਏਂ’ ਦੀ ਤੇਤੀਵੀਂ ਕਤੀ “ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਅਤੇ ਹਰਿਤ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ” ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਇਹ ਕਲਾਕਾਰ!

.....ਲੜੀਵਾਰ ਦੀ ਧੁਨ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਹਿਲਾ.....

(ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

(ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਇੱਕ ਤਪਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚਾਰ ਯੁਵਕ, ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਬੋਹੜ ਦੇ ਪੇੜ ਦੇ ਨੀਚੇ ਬੈਠੇ ਆਪਸੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹਨ! ਪੰਛੀ ਚਹਿਚਹਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿੰਨ੍ਹਾ ਮਿੰਨ੍ਹਾ ਸੰਗੀਤ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ...)

ਯੁਵਕ 1 : ਐਨੀ ਗਰਮੀ! ਧਰਤੀ ਵੀ ਮੱਚ ਰਹੀ ਹੈ!

ਯੁਵਕ 2 : ਗਰਮੀ ਵਰਗੀ ਗਰਮੀ! ਰੇਡੀਓ ‘ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਤਾਂ 44⁰ ਸੈਲਸੀਅਸ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ!

ਯੁਵਕ 3 : ਐਲਾਨ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵਧੇਗਾ, 45⁰ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨੇ!

ਯੁਵਕ 4 : ਸਾਡੇ ਤਾਂ 44⁰ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਚੁਰੂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ ਨੂੰ ਹੀ 50.8⁰ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ!

ਯੁਵਕ 1 : ਆਹੋ! ਆਂਦੇ ਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਐ!

- ਯੁਵਕ 2 : ਗਰਮੀ ਤਾਂ ਹੱਡ ਸਾੜ ਰਹੀ ਹੈ!
- ਯੁਵਕ 1 : ਆਹੋ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਰੇਤਾ ਵੀ ਭੱਠੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ!
- ਯੁਵਕ 3 : ‘ਬਾਲੂ ਰੇਤ ਤਪੇ ਵਿੱਚ ਥਲ ਦੇ ਜਿਉਂ ਜੋਂ ਭੁੰਨਣ ਭਠਿਆਰੇ! ਸੂਰਜ ਭੱਜ ਵੜਿਆ ਵਿੱਚ ਬੱਦਲੀਂ ਡਰਦਾ ਲਿਸ਼ਕ ਨਾ ਮਾਰੇ’!
- ਯੁਵਕ 4 : ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਿਜਲੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪੱਖਾ ਵੀ ਨੀ ਚਲਦਾ!
- ਯੁਵਕ 1 : ਸਾਡੇ ਕਿੱਥੋਂ ਬਿਜਲੀ ਆਉਂਦੀ, ਬਿਜਲੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੀਏ ਹੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ!
- ਯੁਵਕ 2 : ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ‘ਤੇ’!
- ਯੁਵਕ 3 : ਆਂਦੇ ਤਾਂ ਐਦਾਂ ਈ ਆ! ਕਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ 100 ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਹੀ ਨੇ 4.99 ਰੁਪਏ ਯੂਨਿਟ ਪਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਡੂਢ ਸੌ ਯੂਨਿਟ ਤੱਕ ਰੇਟ ਐ ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਰੁਪਏ ਯੂਨਿਟ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਪੈਂਦਾ ਐ ਸਾਢੇ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਪਰ!
- ਯੁਵਕ 4 : ਬਿਜਲੀ ਐਨੀ ਮਹਿੰਗੀ, ਉੱਤੋਂ ਗਰਮੀ ਐਨੀ ਲੋਹੜੇ ਦੀ! ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ?
- ਯੁਵਕ 1 : ਯਾਰ ਗਰਮੀ ਨੇ ਤਾਂ ਆਹ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਤ ਚੁੱਕੀ ਆ, ਵੱਡੇ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਦੀ ਐਨੀ ਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ! ਹੁਣ ਈ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ!
- ਯੁਵਕ 2 : ਆਹੋ! ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਠੀਕ ਆ, ਪਰ ਪਤਾ ਐ ਇਹ ਐਨੀ ਪੈਣ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਗਈ?
- ਯੁਵਕ 3 : ਕਿਉਂ ਭਲਾ?
- ਯੁਵਕ 4 : ਮੈਂ ਦਸਦਾਂ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਚੁੱਕ ਲਈ ਹੈ ਅੱਤ! ਸਿਆਣੇ ਆਂਹਦੇ ਆ ਕਿ ਅੱਤ ਦਾ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਐ ਵੈਰ!
- ਯੁਵਕ 1 : ਛੱਡ ਯਾਰ! ਆਪਾਂ ਅੱਤ ਕੀ ਚੁੱਕਣੀ ਆ! ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਵੀ ਕਰਜੇ ‘ਚ ਡੁੱਬੀ ਆ! ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਐਂ ਤੂੰ ਵੀ!
- ਯੁਵਕ 2 : ਆਪਾਂ ਨਹੀਂ ਯਾਰ! ਅੱਤ ਚੁੱਕੀ ਐ ਇਸ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀ ਦੌੜ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਨੇ, ‘ਵਰਤੋ ਤੇ ਸੁੱਟੋ’ ਵਾਲੀ ਜੀਵਣ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਕੇ!
- ਯੁਵਕ 3 : ਉਹ ਕਿਵੇਂ? ਸਮਝਾ ਤਾਂ ਸਹੀ!

- ਯੁਵਕ 4** : ਯਾਰ! ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬੇ ਹਿਸਾਬ ਧੂੰਆਂ ਧੂੜ ਐਨੇ ਉਡਦੇ ਆ, ਐਨਾ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਕਚਰਾ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਵਾ! ਇਹ ਅੱਤ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਆ?
- ਯੁਵਕ 1** : ਆਹੋ ਯਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਕਚਰੇ ਨੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੀ ਲੋਹੜੇ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ! ਬੱਸ ਇਹੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਐ ਤਾਪਮਾਨ! ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਐਨੀ ਗਰਮੀ!
- ਯੁਵਕ 2** : ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕੂੜਾ ਹੀ ਐਨਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੱਸ ਪੁੱਛੋ ਹੀ ਨਾ ਕੁੱਝ! ਲੁਧਿਆਣੇ ਦਾ ਜਮਾਲਪੁਰ ਤੇ ਦੁਗਰੀ, ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਜਮਸ਼ੇਰ ਤੇ ਵਰਿਆਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਭਗਤਾਂਵਾਲਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਪਿਪਲਾਂਵਾਲਾ, ਬਠਿੰਡੇ ਦਾ ਮਾਨਸਾ ਰੋਡ ਅਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਦਾ ਡੇਰੀਵਾਲ ਡੰਪ ਹੀ ਨਰਕ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ ਜੀਵਣ ਨੂੰ!
- ਯੁਵਕ 1** : ਪਰ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਕੂੜੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ ਨੇ ਹੀ ਪਾ ਰੱਖੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ!
- ਯੁਵਕ 3** : ਅੱਛਾ! ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ! ਯਾਰ ਨੀਅਤ ਸਿੱਧੀ ਨਾਲ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ!
- ਯੁਵਕ 1** : ਬੇਸ਼ੱਕ ਨੀਅਤ ਤੇ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਖੋਟ ਨੇ! ਪਰ ਐਨਾ ਜਿਆਦਾ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਜੋ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਐਨਾ ਸੌਖਾ ਵੀ ਨਹੀਂ!
- ਯੁਵਕ 2** : ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 2017-18 ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ 16,46,083 ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਸੁੱਕੇ ਕੂੜੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੇਵਲ 10% ਦਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਖਤਰਨਾਕ ਤੇ ਜੈਵਿਕ ਕੂੜੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- ਯੁਵਕ 1** : ਵੇਖੋ ਨਾ ਕਿੰਨਾ ਸਾਰਾ ਫੋਕਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਐ! ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵਾਰਦਾਨਾ ਜਿਵੇਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀਆਂ, ਪੈਪਸੀ ਕੋਕ ਦੀਆਂ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ, ਪੈਕਿੰਗ ਦਾ ਸਮਾਨ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਗਲਾਸ, ਪਲੇਟਾਂ, ਚਮਚੇ ਤੇ ਕਟੋਰੀਆਂ ਆਦਿ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਰੋਜ਼ ਸੁੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ!
- ਯੁਵਕ 3** : ਆਹ ਪੈਪਸੀ ਕੋਕ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੋਤਲ ਟੈਕਸ ਲਗਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੇ ਕਚਰੇ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਮੁੱਲ ਆਪ ਤਾਰੇ !
- ਯੁਵਕ 4** : ਯਾਰ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸੀਵੇਜ਼ ਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦਾ ਗੰਦਾ ਨਿਕਾਸ ਵੀ ਤਾਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਕਾਰਨ! ਅੱਗੋਂ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਤਪਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ! ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ !

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੂਜਾ.....

(ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

(ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਰਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਉਪਰ ਹੋ ਰਹੇ
ਯਤਨਾਂ ਬਾਬਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਚਰਚਾ!)

ਸੁਰਜੀਤ : ਪਿਛਲੇ ਐਤਵਾਰ ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਸੀ ਕਿ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਰਮਾਇਸ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ! ਧਰਤੀ ਹੀ ਗਰਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ! ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਦੇ ਯਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਆਹੋ! ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮਝੋਤੇ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ!

ਸਮੀਰ : ਅੱਛਾ! ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਐ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਜਿਹੀ ਹੀ ਨਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਏ ਕਿਤੇ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਡਰ ਤਾਂ ਹੈ! ਅਮਰੀਕਾ ਸਮਝੋਤਿਆਂ ਤੋਂ ਆਨਾ ਕਾਨੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ! ਪਰ ਚੰਗਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਦੇਸ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਅਮਲ ਤਾਂ ਹੋ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਆਹੋ ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ! ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਫੈਲਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ 15.5% ਦਾ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਉਹੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਿੱਚ ਆਨਾ ਕਾਨੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਹਾਂ! ਸਾਉਦੀ ਅਰਬ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ 16.6% ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਕੈਨੇਡਾ ਹੀ ਨੇ, ਕੈਨੇਡਾ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ 15.3% ਲਈ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ! ਕੁਲ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ! ਭਾਰਤ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇਵਲ 1.6% ਦਾ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀਹਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕ ਥਾਮ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸਮੀਰ : ਹਾਂ! ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੋਤਾ ਵੀ ਤਾਂ ਇਸੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਲਈ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਨੂੰ

ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਯਤਨ ਹੈ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਯਾਰ! ਚੇਤਨਾ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਵਰਤੋ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਰਤੋ, ਮੁਰੰਮਤ/ਪੁਨਰਚਕਰੀ-ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਪਰ ਜੇਕਰ ਜੀਵਣ ਸ਼ੈਲੀ ਤਾਂ ਸਿਰਜਦੇ ਰਹੇ ਖਪਤ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਸਰਵਜਨਕ ਟੂਟੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬੋਤਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ!

ਸਮੀਰ : ਇਹ ਤਾਂ ਵੇਖੋ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਬਦਲਣ ਵਾਲੇ ਕਹਿਣੀ ਤੇ ਕਥਨੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਹਨ? ਆਪ ਤਾਂ ਇਹ ਓਹੀ ਖਪਤਵਾਦ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੇ ਸਗੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਖਪਤਵਾਦ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਨੇ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਮੱਤਾਂ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਹਾਂ! “ਜਿਨ ਮਨ ਹੋਰ ਮੁਖ ਹੋਰ ਸੇ ਕਾਂਢੇ ਕੱਚਿਆ”। ਇਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੱਚੇ ਹੀ ਨਿੱਕਲਨਗੇ ਰੋਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਤਾਲ ਪੂਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹੋ ਨਿਬੜਨਗੇ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਖਦਸ਼ਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ! ਪਰ ਬੁੰਦ ਬੁੰਦ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਗਰ ਭਰਦਾ ਹੈ, ਯਤਨ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਰਹੇ ਨੇ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਆਹੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਟੈਕਸ ਦੀ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ!

ਸਮੀਰ : ਕੀ ਇਹ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ ਵੀ ਕਾਰਬਨ ਪੈੜਾਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਕੋਈ ਤਰਕੀਬ ਐ?

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਹਾਂ! ਕਾਰਬਨ ਪੈੜਾਂ ਹਰਿਤ ਘਰ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਣ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਨਾਮੀ ਇਹ ਨਵਾਂ ਟੈਕਸ ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਾ ਕੇ ਖਪਤ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ!

ਸਮੀਰ : ਇਸ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਐ? ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਬਾਲਣੇ ਮੁਹਾਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਦ ਕਿ ਅਮੀਰ ਤੇ ਉਦਯੋਗ ਤਾਂ ਧੜਾ ਧੜ ਕੋਲਾ ਆਦਿ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣ ਬਾਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਹੋਰ ਮੁਨਾਫੇ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਵਧਾ ਕੇ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਹੁਣ ਯਾਰ ਬਿਨਾ ਵਿਸਤਾਰ ਜਾਣੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਨਾ ਕਰੀ ਜਾਓ! ਤੁਸੀਂ ਖੁਦ ਹੀ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਦਯੋਗ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣ ਕਿਉਂ ਬਾਲਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸਵਛ ਉਰਜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ?

- ਸਮੀਰ** : ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਾਲਣ ਸਸਤੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਸਵਛ ਉਰਜਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ!
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਬੱਸ ਇਹੀ ਹੈ ਘੁੰਡੀ! ਜਦ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਲਾ ਐਨਾ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਵੱਛ ਉਰਜਾ ‘ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲ ਖਰਚਾ ਬਰਾਬਰ, ਜਾਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਦਯੋਗ ਕੀ ਕੋਲਾ ਵਰਤਨਗੇ?
- ਸਮੀਰ** : ਨਹੀਂ! ਜੇਕਰ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੋਲਾ ਸਵੱਛ ਉਰਜਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਹਿੰਗਾ ਪਏਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਉਂ ਵਰਤਣਗੇ ਕੋਲਾ?
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਬੱਸ ਇਹੀ ਹੈ ਰਾਜ ਇਸ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦਾ ਜੋ ਕਾਢ ਸੀ ਇੱਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ‘ਆਰਥਰ ਸੀ ਪਿਗਾਓ’ ਦੀ! ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਕਰ ਦਾ ਵਿਚਾਰ 1920 ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ ‘ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ’, ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਟੈਕਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ‘ਪਿਗਾਓਵੀਅਨ ਕਰ’ ਪੈ ਗਿਆ ।
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਤਾਂ ਲਾਈਸੈਂਸ ਹੈ ਪਥਰਾਹਟੀ ਈਂਧਣ ਬਾਲ ਕੇ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਵਧਾਉਣ ਦਾ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਓ ਅਤੇ ਕਰ ਦੇ ਕੇ ਛੁਟ ਜਾਓ! ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਥਰਾਹਟੀ ਈਂਧਣ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਉਦਯੋਗ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਲੱਭਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਵਾਲੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਖ਼ੀਦਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ‘ਕਰ’ ਹਰਿਤ ਘਰ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਉਤਸਰਜਨ ਨੂੰ ਘਟਾਏਗਾ।
- ਸਮੀਰ** : ਵਾਹ! ਹੁਣ ਸਮਝ ਆਈ ਅਸਲੀਅਤ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ!
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਰ ਸਾਲ 2010 ਵਿੱਚ 50/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਵਧ ਕੇ ਹੁਣ 400/- ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤੱਕ ਸਾਲ 2005 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੋਲੇ ਦੀ ਖਪਤ 25% ਘਟ ਜਾਵੇ!
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਨਾਕਾਨੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਹੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਲਵਾਯੂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਧਿਰ!
- ਸਮੀਰ** : ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਉਪਰ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਘੜਣ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ

ਭਿਆਲੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਹੈ।

ਹਰਜਿੰਦਰ : ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਵਾਤਾਵਰਨਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣਗੇ। ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਘੱਟ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਉਤੇਜਕ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਨਤੀਜੇ ਨਿੱਕਲਣਗੇ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਹਾਂ! ਚੀਨ, ਕੋਰੀਆ, ਕਿਊਬੈਕ ਤੇ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ! ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਬਾਬਤ ਚੇਤਨਾ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚਲਾਉਣਾ, ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿੱਚ ਟੈਕਸ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਵਿਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਤਰਕ ਅਧਾਰਤ ਬਣਾਉਣਾ ਆਦਿ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 2017 ਦੌਰਾਨ ਰਾਸ਼ਟਰੀ, ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜਦ ਕਿ 2018 ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਦਾ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤਿ ਅਹਿਮ ਸਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੁਰਜੀਤ : ਹਾਂ! ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ‘ਤੇ ਦਸੰਬਰ 2017 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਇੱਕ ਧਰਤ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ, ਯੂ ਐਨ ਓ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਬੈਂਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਨੇ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੇ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਤੇਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ।

ਸਮੀਰ : ਮੈਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਖੇਤਰੀ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਬਾਬਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਸ਼ਾਹ-ਪੂਰਨ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਸਾਲ 2017 ਦੌਰਾਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ 23ਵਾਂ ਸੰਮੇਲਨ, ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵੱਲ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ ਸੀ ਪਰ ਪੋਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਟੋਵਾਈਸ ਵਿੱਚ ਹੋਏ 24ਵੇਂ ਸੰਮੇਲਨ ਨੇ ਜਲਵਾਯੂ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਹਾਂ! ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ 88 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰਿਤ ਘਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਉਤਸਰਜਨ ਵਿੱਚ 56% ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਪੈਰਿਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਤਹਿ ਸੁਦਾ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਅਹਿਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੇ ਲਈ ‘ਕਾਰਬਨ ਕਰ’ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਸੀਲੇ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਾਂ

ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ!

ਸਮੀਰ : ਵੈਸੇ ਕੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਹਿਦ ਲਾਗੂ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ! ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਬਾਬਤ 51 ਅਹਿਦ ਲਾਗੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 25 ਤਾਂ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਵਪਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ (ਈ ਟੀ ਐਸ) ਹਨ ਜਦ ਕਿ 26 ਤਾਂ ਰਾਸਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਹਨ।

ਸੁਰਜੀਤ : ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਤਹਿਤ 11 ਗੀਗਾ ਟਨ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਆਏਗਾ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂ ਤੇ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 2017 ਦੇ 5200 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 2018 ਵਿੱਚ 8200 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਮੀਰ : ਇਹ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਅਤੇ ਕਾਰਬਨ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ?

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫੈਲ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ। ਏਸ਼ੀਆ ਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ! ਚੀਨ ਨੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਚਿਲੀ ਵਿੱਚ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਨੂੰ ਪਰਿਆਵਰਨੀ ਕਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਰਿਆਵਰਨ ਨੂੰ ਤੇ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਹੋ ਸਕੇ।

ਸੁਰਜੀਤ : ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੀ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੱਛਮੀ ਗੋਲਾਅਰਧ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪੁਖਤਾ ਅਤੇ ਮਿਸਾਲੀ ਹੈ।

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਵਿੱਚ ਤਾਂ 18 ਪੈਂਡ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਲਗਾਉਣ ਕਾਰਨ ਉਰਜਾ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਗਿਆ, 2013 ਤੋਂ 2016 ਵਿਚਕਾਰ ਇਹ 45% ਘੱਟ ਗਿਆ ਸੀ। ਯੂ ਕੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਲੇ ਦੀ ਖਪਤ ਘਟਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਕ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਹੈ।

ਸੁਰਜੀਤ : ਆਇਰਲੈਂਡ ਤਾਂ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਲਗਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਿਆਦਾ ਹਰਾ ਭਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਉਸ ਕੂੜੇ ਕਰਕਟ 'ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਚਕਰੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਾਂ ਉਪਰ ਖੀਦਣ ਵੇਲੇ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਉਤਸਰਜਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ ਵੀ ਪੂਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦਾ ਜੁਲਾਈ 2012 ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਕਾਰਬਨ ਕਰ 2014 ਵਿੱਚ ਵਧ ਕੇ 23 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਵੀਡਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਪਥਰਾਹਟੀ ਈਂਧਣਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਘਟੀ ਹੈ।
- ਸਮੀਰ** : ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਾ ਹੋਵੇ!
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਇਹ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਵੇਂ ਕਦਮ ਜਾਂ ਉਦਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਕਤਾਂ ਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਤਾਂ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਭੂਤ ਢਾਂਚਾ ਮੁੱਖ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ।
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਧੀਮੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ!

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤ.....

.....ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੀਜਾ.....

(ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਦਲਾਅ ਸੰਗੀਤਮੱਧਮ ਪੈਂਦਾ ਹੈ)

(ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ)

- ਸੁਰਜੀਤ** : ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਿਆਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਸ ਤਪਦੀ ਧੁੱਪ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਪਰ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਸਰਵੇਖਣ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਘਰ-ਘਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ!
- ਸਮੀਰ** : ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਤੂੰ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ! ਤੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬਾਬਤ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਣਨੇ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਨੇ!
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਹਾਂ! ਤੂੰ ਹੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਹਾਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ!
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਦੀ? ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਕਾਰਬਨ ਪੈੜਾਂ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਬਾਬਤ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮਝ ਉਪਰ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਰਨਾ ਹੈ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਚਲੋ ਛੱਡੋ ਹੁਣ ਇਸ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜੀ ਨੂੰ! ਇਸ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ ਵੀ ਤਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਐ!

ਸਮੀਰ : ਛੱਡ ਯਾਰ! ਤੈਂ ਤਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਹੀ ਸਾਈਡ ਲੈਣੀ ਐ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਔਹ ਵੇਖੋ! ਸਰ ਵੀ ਆ ਗਏ!

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹੋ ਗਿਆ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰਵੇਖਣ?

ਸੁਰਜੀਤ : ਹਾਂ ਸਰ!

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਚਲੋ! ਔਹ ਨਿੰਮ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਚਰਚਾ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਸਰ! ਪੰਜਾਹ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 40 ਤਾਂ ਪਰਾਲੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾੜਦੇ ਨੇ!

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਪਰ ਕਿਉਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ?

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਹੈ ਸਰ! ਪਰ.....

ਸੁਰਜੀਤ : ਸਰ! ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਾਹ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨੇ!

ਸਮੀਰ : ਸਰ! ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਇੱਕ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਸਾਹ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਹੀ!

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ! ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦੇ 23,12,781 ਮਰੀਜ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ 37,547 ਨੂੰ ਤਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾਖਲ ਵੀ ਹੋਣਾ ਪਿਆ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਮੌਤਾਂ ਸਾਹ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ!

ਸੁਰਜੀਤ : ਸਰ! ਇਥੇ ਤਾਂ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਅਲਰਜੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੈ!

ਸਮੀਰ : ਅੱਗੋਂ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਨਾਜੁਕ ਹੈ! ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਸਾਜੋ ਸਮਾਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਸਮਾਨੇ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਹਾਂ! ਪਰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਸਾਡੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਾਫੀ ਪੁਖਤਾ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪਸਾਰ, ਉਪਲਬਧਤਾ ਤੇ ਗੁਣਵਤਾ ਪੱਖੋਂ 80ਵਿਆਂ ਤੱਕ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰੇ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕੇ।

ਸਮੀਰ : ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਰਾਹੀਂ ਕੋਲੇ ਅਤੇ ਕਾਰਬਨ ਕਣਾਂ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਘਟਾ ਕੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਕਰੀਏ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪੁਖਤਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਹੋਵੇ!

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਪਰ ਸਰ! ਕਾਰਬਨ ਕਣ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਾਲੀ ਸਾੜਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੇਵਸ ਹਾਂ!

- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਬੇਵਸ! ਉਹ ਕਿਵੇਂ?
- ਸਮੀਰ** : ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੀ ਫਸਲ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਗੇਤਾ ਝੋਨਾ ਲਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ!
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਪਰਾਲੀ ਨੂੰ ਵੱਢ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਬਿਲੇ ਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ!
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਵੇਖੋ! ਇਹ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾਵਾਂ ਬੁਲਵਾ ਕੇ ਮਗਨਚੇਗਾ ਕਾਰਡ ਬਣਵਾਉਣ, ਮਗਨਚੇਗਾ ਰਾਹੀਂ ਪਰਾਲੀ ਤੋਂ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਟੋਏ ਬਣਵਾ ਲੈਣ, ਬੱਸ ਫਿਰ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਪਰਾਲੀ ਸੋਨੇ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੀ ਹੈ!
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਸਰ! ਜੇ ਕਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਤੇ ਦਿਹਾਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤਾਂ ਪਰਾਲੀ ਬਿਲੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਕੀਮ ਹੀ ਮਗਨਚੇਗਾ ਤਹਿਤ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ!
- ਸਮੀਰ** : ਹਾਂ ਸਰ! ਨਾਲੇ ਪੁੰਨ ਨਾਲੇ ਫਲੀਆਂ!
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਹਾਂ ਹੋ ਤਾਂ ਇੰਜ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾਵਾਂ ਤਾਂ ਬੁਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ! ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਕਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਉਪਰ, ਰਹਿੰਦ ਖੂੰਹਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਉਪਰ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੀਵੇਜ ਉਪਰ, ਵਰਖਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਉਪਰ ਕੰਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪਰਾਲੀ ਜਾਲਣ ਰਾਹੀਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈ ਅਕਸਾਈਡ ‘ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ!
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਹਾਂ! ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਕੇਵਲ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈ ਅਕਸਾਈਡ ‘ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਬਨ ਕਣਾਂ ‘ਤੇ ਵੀ ਰੋਕ ਲਗੇਗੀ ਜਿਹੜੇ ਬਣਦੇ ਨੇ ਸਾਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ!
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਸਰ! ਸਾਡੀਆਂ ਊਰਜਾ ਲੋੜਾਂ ਤਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਹੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੇ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਕੋਲਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੈਸ, ਗੈਸ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਡੀਜ਼ਲ, ਡੀਜ਼ਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਤਾਂ ਬਣਾਉਣੇ ਹੀ ਪੈਣੇ ਨੇ!
- ਸਮੀਰ** : ਹਾਂ ਸਰ! ਉਹ ਵੀ ਤਾਂ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈ ਅਕਸਾਈਡ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ ਵਧਾਉਣਗੇ ਹੀ?
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਰ ਊਰਜਾ ਲੋੜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ?
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਵੇਖੋ! ਅਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਧੁਨਿਕ ਊਰਜਾ ਬਾਬਤ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ੰਕੇ ਉਭਰ ਰਹੇ ਹਨ!
- ਸਮੀਰ** : ਆਧੁਨਿਕ ਊਰਜਾ?

- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਹਾਂ! ਆਧੁਨਿਕ ਊਰਜਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਊਰਜਾ ਲੋੜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਸਾਜੇ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੀਏ ਕਿ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਘੱਟ ਜਾਵੇ!
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਹਾਂ ਸਰ! ਜਿਵੇਂ ਕੋਲੇ ਤੇ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਰਸੋਈ ਗੈਸ ਬਾਲਣਾ, ਊਰਜਾ ਦੀ ਖਪਤ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਲਬਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਦਿ!
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਬਲਬਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਟਿਊਬਾਂ ਆਈਆਂ, ਟਿਊਬਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸੀ ਐਫ ਐਲ ਤੇ ਹੁਣ ਐਲ ਈ ਡੀ ਬਲਬ!
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਹਾਂ ਜੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੀ ਚੋਖੀ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵੀ ਘੱਟ, ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਖਪਤ ਵੀ ਘੱਟ ਤੇ ਬਿਲ ਵੀ ਘੱਟ!
- ਸਮੀਰ** : ਪਰ ਸਰ! ਇਸ ਘੱਟਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਸਿਹਤ ਲਈ ਫਾਇਦੇ ਕਿਵੇਂ ਮਾਪੇ ਜਾਣ?
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਵੇਖੋ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲਣ ਦੀ ਖਪਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਸੰਸਾਰ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਮਾਰੀ ਤੇ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 2005 ਦੌਰਾਨ ਠੋਸ ਈੰਧਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ 22 ਲੱਖ ਮੌਤਾਂ ਹੋਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਹਨ।
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਸਰ! ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਧੂੰਆਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤਾਂ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੀ ਹੈ!
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਸਰ! ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤਾਂ ਵਧਣਾ ਹੀ ਹੋਇਆ! ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਨਿਜੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਾਪ ਬਿਜਲੀ ਘਰ ਧੜਾ-ਧੜ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ, ਰਾਜਪੁਰਾ, ਗਿਦੜਬਾਹਾ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਗਦਾਂ ਡੋਬ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸੱਤ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਨੇ!
- ਸਮੀਰ** : ਹਾਂ ਸਰ! ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਪੈਟਰੋਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਖਪਤ ਵੀ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡੇਢ ਗੁਣਾ ਹੋ ਗਈ!
- ਹਰਜਿੰਦਰ** : ਜਦ ਮਨੁੱਖੀ ਬਲ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਬਲ ਦੀ ਥਾਂ ਊਰਜਾ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲੈਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਤੇ ਪਥਰਾਹਟੀ ਈੰਧਣਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਧੇਗੀ ਹੀ !
- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ** : ਹਾਂ! ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰੋਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇਹ ਖਪਤ ਸਾਲ 2012-13 ਵਿੱਚ 5,78,378 ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2016-17 ਦੌਰਾਨ 8,05,822 ਮੀਟਰਿਕ ਟਨ ਹੋ ਗਈ ।
- ਸੁਰਜੀਤ** : ਪਰ ਸਰ! ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਘਟਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਘੂ ਪਣ ਬਿਜਲੀ ਸਰੋਤ, ਜੈਵ ਈੰਧਣ ਅਤੇ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ! ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੌਰ ਯੰਤਰਾਂ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਤਿਗੁਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਹਰਜਿੰਦਰ : ਸਰ ਮਿਉਂਸਿਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਵਧਾ ਕੇ 'ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ' ਲਗਾ ਕੇ ਸੌਰ ਊਰਜਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਆਸਾਮ, ਉੜੀਸਾ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਗੁਜਰ-ਬਸਰ ਲਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰਕੇ ਟਿਕਾਊ ਵਪਾਰਕ ਮਾਡਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ!

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ : ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ! ਭਾਰਤ ਦੀ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਊਰਜਾ ਏਜੈਂਸੀ ਨੇ ਵੀ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 2030 ਤੱਕ ਇਸ ਆਧੁਨਿਕ ਊਰਜਾ ਪਹੁੰਚ ਕਾਰਨ, ਕਾਰਬਨ ਡਾਈ ਅਕਸਾਈਡ ਦਾ ਉਤਸਰਜਨ 65% ਵੱਧ ਕੇ 4.7 ਗੀਗਾ ਟਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੇਵਲ 0.7% ਹੀ ਵਧੇਗਾ!

ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ : ਵਾਹ! 'ਕਾਰਬਨ ਕਰ' ਕਾਰਨ ਉਦਯੋਗ ਨਵੇਂ ਵਿਕਲਪ, ਨਵੀਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਆਦਿ ਵੱਲ ਵਧਣਗੇ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਵੀ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਊਰਜਾ ਦੀ ਖਪਤ ਘਟਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਫ ਊਰਜਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਗਰਮਾਉਂਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਲੇਜੇ ਠੰਢ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਹੀ ਲੰਮੇ ਦਾਅ ਦਾ ਅਸਲੀ ਉਪਾਅ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-1 ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਕੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ: ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਪਥਰਾਹਟੀ ਬਾਲਣਾਂ ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਟੈਕਸ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਈੰਧਣਾ ਦੀ ਖਪਤ ਘਟੇ !

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-2 ਕੀ ਕਾਰਬਨ ਟੈਕਸ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਟੈਕਸ ਦੇ ਕੇ ਪਥਰਾਹਟੀ ਈੰਧਣਾਂ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਨਾਲ ਕਾਰਬਨ ਉਤਸਰਜਨ ਨਹੀਂ ਵਧੇਗਾ ?

ਉੱਤਰ: ਨਹੀਂ ! ਕਿਉਂ ਜੋ ਕਾਰਬਨ ਕਰ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਈੰਧਣਾ ਦੇ ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਦਯੋਗ ਉਸ ਰਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰਿਤ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜਾ ਕੱਟਣਗੇ !